

Handläggare
Jennie Oukbir
Telefon: 08-508 35 506

Till
Arbetsmarknadsnämnden
den 9 februari 2021

Ärende 7

Remiss av Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken

Remiss från Kommunstyrelsen, dnr KS 2020/1707

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.
2. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att justera paragrafen omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet *Sametingets förslag till Handlingsprogram för bevarande av samiska* till arbetsmarknadsnämnden för yttrande.

Programmets huvudsakliga syfte är att främja möjligheten för de samiska språken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. I programmet presenteras förslag utifrån tematiskt uppdelning i sex kapitel och täcker olika samhällsområden som identifierats som centrala. Förslagen är uppdelade i följande områden: 1. *Lägga grunden för de samiska språkens möjligheter att revitaliseras*, 2. *Språkliga resurser och språklig infrastruktur*, 3. *En fungerande utbildningskedja*, 4. *Kultur bär språk, språk bär kultur*, 5. *Förbättrat gränsöverskridande samarbete*, 6. *Synliggörande och statushöjning*.

Arbetsmarknadsförvaltningen delar uppfattningen i skrivningarna gällande att kunskapsnivån om minoriteter och minoritetsspråken behöver öka samt ser positivt på att handlingsprogrammet uppmuntrar att erbjuda minoritetsspråk inom vuxenutbildningen. Förvaltningen anser också att förslagen som anges gällande barn och ungdomar ger förutsättningar för att förvaltningen ska kunna ta vid och på ett bra sätt bedriva sina uppdrag inom området.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 14 november 2019 att uppdra åt Sametinget att utarbeta förslag till handlingsprogram för bevarande av samiska. Programmets syfte är att främja möjligheten för de samiska språken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige.

I juni 2019 fick Institutet för språk och folkminne (Isof) uppdrag av regeringen att ta fram ett motsvarande uppdrag gällande de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska.

Sverige valde år 2000 att ratificera Europarådets två konventioner om skydd för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken och har sedan dess haft en fastslagen politik för att främja de nationella minoritetsspråken.

Minoritetspolitiken förs framåt av två övergripande mål (Från erkännande till egenmakt, prop. 2008/09:158). Det ena målet handlar om att minoritetspolitiken ska säkra de nationella minoriteternas mänskliga rättigheter i form av inflytande och frihet från diskriminering. Det andra målet har fokus på språken, och handlar om att stärka de nationella minoritetsspråken så att de kan leva vidare i det svenska samhället. Handlingsprogrammet knyter an till det andra av de två övergripande målen.

Samerna är ett urfolk samt en nationell minoritet och skyddas därmed av nationell minoritetslagstiftning. Sametinget är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament med uppgifter som regleras i sametingslagen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom utvecklings- och utredningsstaben vid arbetsmarknadsförvaltningen.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat ärendet *Sametingets förslag till Handlingsprogram för bevarande av samiska* till arbetsmarknadsnämnden för yttrande.

Handlingsprogrammets syfte är att främja möjligheten för de samiska språken att revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. Som skäl anger regeringen bland annat att det är nödvändigt att fortsatt vidta åtgärder för att vända den pågående språkbytesprocessen i Sverige. I handlingsprogrammet lyfter Sametinget fram de närmaste steg som behöver tas i den process som måste till för att bevara, revitalisera och utveckla de samiska

språken samt arbeta för att alla samer ska kunna tala, läsa och skriva samiska.

I programmet presenteras förslag utifrån tematiskt uppdelning i sex kapitel och täcker olika samhällsområden som identifierats som centrala: Förslagen är uppdelade i följande områden:

- Lägga grunden för de samiska språkens möjligheter att revitaliseras
- Språkliga resurser och språklig infrastruktur
- En fungerande utbildningskedja
- Kultur bär språk, språk bär kultur
- Förbättrat gränsöverskridande samarbete
- Synliggörande och statushöjning

Handlingsprogrammet för bevarande av de samiska språken innehåller förslag på både lång och kort sikt som ska ge förutsättningar för de samiska språken att fortleva. I väntan på att mer genomgripande åtgärder ska komma till stånd kan även kortsiktiga åtgärder ge viss effekt.

En del åtgärder kan snabbt genomföras medan andra behöver längre beredning för att komma till stånd.

Handlingsprogrammet innehåller även avsnitt för konsekvensbedömningar med ekonomiska beräkningar och struktur för uppföljning av handlingsprogrammet.

Lägga grunden för de samiska språkens möjligheter att revitaliseras

Det viktigaste i en process för revitalisering är att talarna av språken och alla de andra som i någon form är bärare av samiskan ökar användningen av språken. Huvuddelen av åtgärdsförslagen i programmet avser att förändra förhållanden som indirekt eller direkt påverkar den enskilda individens möjligheter att använda, få tillgång till, revitalisera och stärka sitt samiska språk. Följande är åtgärder som tillsammans skapar den grund som de samiska språken behöver för att revitaliseras och fortleva med utgångspunkt i det samiska folkets rätt till självbestämmande. Exempel på förslag till åtgärdsområden är;

- Ratificera Språkstadgan i nivå med Finland och Norge
- Särskild lag som säkerställer urfolket samernas språkliga rättigheter
- Språkanslag till Sametingets förfogande
- Kartläggning av de samiska språken
- Ansvar för samiskt kulturarv

- Förbättrad samordningsstruktur i Regeringskansliet

Språkliga resurser och språklig infrastruktur

I jämförelse med svenskan är de samiska skriftspråken ”unga” och den begränsade mängd skriftlig litteratur på språken innebär utmaningar för att bygga upp en hållbar och långsiktig språklig infrastruktur. Samtidigt är utveckling och användning av språkteknologi en nödvändighet för att de samiska språken ska kunna revitaliseras och fortleva som levande språk i Sverige. Exempel på förslag till åtgärdsområden är;

- Språkliga resurser i samhället
- Språkteknologi
- Språkvård och ortnamnsed

En fungerande utbildningskedja

(Nedan omfattar ej förslagen i avsnitt 3:2, 3:3, 3:4)

Förskolans roll måste vara att redan från tidig ålder skapa förutsättningar för en funktionell tvåspråkighet. Om en formell start av inläringen av samiska sker först i sameskolan eller grundskolan försvårar eller försenar det den enskilda individens möjligheter att bli funktionellt tvåspråkig och därmed samiskans möjligheter att revitaliseras.

De yrkeskategorier som är särskilt relevanta ur minoritetspolitisk synvinkel förutsätter utbildning på gymnasial eller eftergymnasial nivå. Det rör sig om yrkesgrupper som undersköterskor, förskollärare, läkare, socionomer, lärare, utredare, specialistsjuksköterskor, journalister, översättare, kvalificerade handläggare och auktoriserade tolkar. Utbildningar för dessa grupper bedrivs genom gymnasieskolans yrkesprogram, yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning och i utbildningar vid yrkeshögskolan. Exempel på förslag till åtgärdsområden är;

- Sameskolans och de samiska förskolornas centrala roll
- Högskola och universitet
- Lärarutbildning och fortbildning av lärare
- De samiska språken i yrkeslivet
- Läromedel
- Livslångt lärande

Arbetsmarknadsförvaltningen
Utvecklings- och utredningsstaben

Livdjursgatan 4
Box 10014
121 26 Stockholm-Globen
Växel 08-508 35 500
Fax
info.amf@stockholm.se
stockholm.se

Kultur bär språk, språk bär kultur

Kulturen är ett uttryck för identitet och historia. Ett mångfaldigt uttryck av kultur och konst skapar forum för diskussion om samtiden och om samernas situation idag och förr. Kultur ger samtidigt upphov till stolthet och synlighet. Samiskan innehåller

begrepp, ord och uttryck som förklarar de mentala, sociala och materiella dimensionerna av den samiska kulturen och samhället. De samiska språken är identitetsmarkörer och bärare av förhållningssätt, kunskaper och erfarenheter. Exempel på förslag till åtgärdsområden är;

- Kulturarv och traditionell kunskap
- Konst och kultur i vid bemärkelse
- Bibliotek och litteratur
- Film och tv-program
- Medier, public service

Förbättrat gränsöverskridande samarbete

Sápmi är samernas område i fyra länder med en gemensam kultur, eget samhällsliv och egna språk. Gränsöverskridande släktrelationer är för många samer snarare norm än undantag. Exempel på förslag till åtgärd är;

- Stärka och utveckla gränsöverskridande samarbeten i Sápmi

Synliggörande och statushöjning

Det kunskaphöjande arbete som bedrivs av en bredd av olika aktörer bör fortsätta och utvecklas. Det är särskilt angeläget att kunskapen om samernas och de övriga nationella minoriteternas rättigheter ökar inom offentlig sektor. Radio och tv, i likhet med andra insatser inom kulturområdet, har en viktig betydelse. Nedan följer ett antal åtgärder som syftar till att verka såväl synliggörande som statushöjande för de samiska språken.

- Attitydförändrande insatser bland allmänheten
- Språk som diskrimineringsgrund
- Värdesätta språkkunskaper vid rekrytering
- Sametinget ska föregå med gott exempel

Uppföljningen av handlingsprogrammet

Handlingsprogrammet för bevarande av de samiska språken innehåller förslag både på lång och kort sikt som ska ge förutsättningar för de samiska språken att fortleva. I väntan på att mer genomgripande åtgärder ska komma till stånd kan även kortsiktiga åtgärder ge viss effekt. Beroende på utfallet av utvärderingen ges förslag på revidering av handlingsprogrammet eller nya åtgärder. Förslagsvis görs den första uppföljningen fyra år efter att åtgärderna i handlingsprogrammet börjat genomföras och därefter cykliskt med jämna intervall. Sametinget har redan i uppdrag från regeringen att följa upp minoritetslagen och minoritetspolitiken, och kan även ansvara för uppföljningen av handlingsprogrammet.

Samråd och dialog

Ett handlingsprogram för bevarande av de samiska språken måste ha förankring hos talare och språkbärare. I det samiska språkarbetet är olika språkaktörer avgörande för Sametingets möjlighet och förmåga att leda och utveckla det samiska språkarbetet. Sametinget har genom såväl politiker som tjänstepersoner och övriga språkaktörer löpande dialog och samråd.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag

Flertalet av de förslag till åtgärder som föreslås i handlingsprogrammet berör inte arbetsmarknadsförvaltningens uppdrag direkt varför förvaltningen huvudsakligen kommenterar de delar av handlingsprogrammet som berör eller bedöms få konsekvenser för arbetsmarknadsnämndens uppdrag.

Arbetsmarknadsförvaltningen ser positivt på skrivningarna gällande att kunskapsnivån om minoriteter och minoritetsspråken behöver öka samt ser positivt på att handlingsprogrammet uppmuntrar att erbjuda minoritetsspråk inom vuxenutbildningen.

Många av åtgärdsförslagen i programmet är riktade mot verksamheter som berör barn och unga. Dessa åtgärder berör arbetsmarknadsförvaltningen indirekt och är en förutsättning för att förvaltningen ska kunna ta vid och driva sina uppdrag inom området.

Karina Uddén

Arbetsmarknadsdirektör

Karin Eriksson-Bech

Eriksson Bech

Utvecklingschef

Bilaga

1. Remiss: Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken.

Arbetsmarknadsförvaltningen
Utvecklings- och utredningsstaben

Livdjursgatan 4
Box 10014
121 26 Stockholm-Globen
Växel 08-508 35 500
Fax
info.amf@stockholm.se
stockholm.se

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karina Uddén, arbetsmarknadsdirektör	2021-01-28
Karin Eriksson-Bech, utvecklingschef	2021-01-27